

LAUDÁCIÓ

Szarka László méltatása

a JUSTITIA REGNORUM FUNDAMENTUM Díj
átadása alkalmából

A Kárpát-medencei népek családjának nagy ismerője, Szarka László éppen négy évtizede szenteli életét a kisebbségi lét kérdései kutatásának. Szarka László, aki egyetemi tanulmányait Pozsonyban, a Komenský Egyetem történelem–magyar szakán folytatta, 1977 óta dolgozik történészként. Kezdetben a Csehszlovák Tudományos Akadémia budapesti kutatócsoportjának tagja volt, majd 1985-től az MTA Történettudományi Intézetének tudományos munkatársa, illetve tudományos főmunkatársa.

Nem véletlen, hogy éppen a kisebbségi lét kérdései kerültek Szarka László érdeklődésének homlokterébe: gyermekkorát meghatározta a felvidéki magyaroknak szülőföldjükéről való kitelepítésére vonatkozó családi emlékezés. Igaz, hogy szűkebb családja a Felvidéken maradhatott – ő maga Alsószeliben gyermekeskedett és Galántán járt gimnáziumba –, de a tágabb családja kénytelen volt elhagyni szülőföldjét, s Magyarországon talált új otthonra. Szarka László a 70-es évek szűk légkörű Csehszlovákiájából települt át Magyarországra, kapcsolatát szülőföldjével azonban soha nem vesztette el. Egy interjúban így vall: Az élmény, hogy ott, Pesten egy folytatható felvidéki világ volt és van, [...] kötelez”. A 80-as években kapcsolatba került a prágai ellenzéki történészvilággal is; a magyar és csehszlovák értelmiségi elittel való találkozásai azonban nem politikai, hanem történészi pálya folytatására adtak neki indítást. Egész életművét meghatározza a törekvés, hogy az egymás mellett élő és közös történelemmel rendelkező népek – elsősorban is a magyarság és a szlovákság – közötti jobb megértésért munkálkodjon. *Ne azt keressük, ami elvált, hanem ami összeköt.* E gondolat jegyében vállalta el például a Magyar–Szlovák Történész Vegyesbizottság társelnöki funkcióját, amelyet 2000 és 2014 között látott el. S ez az eszme vezérli őt a kisebbségi lét különböző aspektusainak tudományos vizsgálata során.

Szarka Lászlónak elvülhetetlen érdemei vannak a kisebbségkutatás területének tudományos elismertetésében. 1998-ban az MTA Történettudományi Intézet keretein belül az ő vezetésével alakult meg az Akadémiai Kisebbségkutató Műhely. A 2001. január 1-jén önálló intézetté alakult Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet Szarka László igazgatóságának mintegy 9 éve alatt komoly szakmai sikereket ért el a határon túli magyar, valamint a hazai kisebbségi közösségek kutatása, továbbá a romakutatás területén. 2011 óta Szarka László ismét az MTA BTK Történettudományi Intézetének szakmai munkáját segíti tudományos főmunkatársként, a Horthy-korszak témacsoport vezetőjeként.

Szarka László fő kutatási területei: a 19–20. századi magyarországi nemzetiségi politika története; a közép-európai kisebbségek 20. századi története; etnikai térszerkezeti változások a kelet-közép-európai határ menti régiókban; valamint a 20. századi kisebbségi, etnopolitikai konfliktusok a Magyarországgal szomszédos államokban. Szarka László a történelemtudományok kandidátusa tudományos fokozatot 1995-ben szerezte meg, és 2007-ben habilitált a Debreceni Egyetemen.

Szarka László vezetése alatt a Kisebbségkutató Intézet számos, az Európai Unió által támogatott, kiemelkedő nemzetközi projektben vett részt. Az Intézetben komoly adatbázis-építés is folyt; az ő vezetésével hozták létre például az „Interetnikai tudásmenedzsment” adatbázist, amely Kelet-Közép-Európa államai közül nyolc ország, illetve közigazgatási egység területének interetnikus viszonyait mutatja be.

Szarka László rendkívüli eredményeket ért el a kisebbségkutatás nemzetközi hálózatának építésében is; igazgatósága idején a Kisebbségkutató Intézetnek a Kárpát-medence szinte valamennyi, kisebbségkutatással foglalkozó tudományos intézményével komoly szakmai együttműködése alakult ki. Szarka László a Kisebbségkutató Intézet igazgatójaként mintegy külső mentora volt a határon túli tudományosságnak, kultúrának, szellemi életnek is. A 2004-ben alapított komáromi Selye János Egyetemen, amelynek Pedagógiai Főiskolai Karán 2009 és 2012 között dékánként is működött, kollégáival együtt fő céljuk, hogy a felvidéki magyar iskolákban magasan képzett tanárok tanítsanak, akik valamilyen formában a helyi közéletben is szerepet tudnak vállalni, és képesek igazi közösséget teremteni a szlovákiai magyar lakosság számára.

Szarka László jelentős publikációs tevékenységet folytat: tucatnyi önálló kötet szerzője, és több mint 30 kötet megírásában működött közre társszerzőként vagy szerkesztőként. Hazai és külföldi tudományos folyóiratokban megjelentetett publikációinak száma több százra tehető. Oktatási tevékenységet folytatott többek között 1991-től 2003-ig a budapesti, majd az egeri Századvég Politikai Főiskolán, 2004 és 2014 között az egeri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola Politológiai Tanszékén, továbbá a Debreceni Egyetemen és a Corvinus Egyetemen is. Jelenleg a komáromi Selye János Egyetem Tanárképző Karának Történelem Tanszékén oktat, valamint doktoranduszok külsős témavezetője az egeri Eszterházy Károly Egyetem Történeti Doktori Iskolájában, továbbá külsős tagként részt vesz a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara Történelemtudományi Doktori Iskolájának munkájában. Oktatói tevékenységével nagymértékben segíti az ígéretes fiatal tehetségek kibontakozását, a történészek fiatal generációinak szakmai fejlődését.

Szarka László tagja számos hazai és nemzetközi tudományos szerkesztőbizottságnak és szakmai testületnek. Kimagasló tudományos tevékenységét már eddig is több szakmai elismeréssel díjazták. 1995-ben megkapta a Soros Alapítvány Nyitott Társadalom-díját, 2009-ben a Magyar Külügyminisztérium Lánchíd-díját, 2010-ben a Magyarországi Kisebbségekért díjat, 2011-ben a Kemény István-díjat.

A Justitia Regnorum Fundamentum díjjal a kisebbségtudomány érdekében mindezidáig kifejtett sokrétű tudománysszervezői, valamint színvonalas és példaértékű kutatói és oktatói tevékenységét szeretnénk mi is elismerni és megköszönni. Szívből gratulálunk és további hasonló sikereket kívánunk!

Budapest, 2017. június 26.